

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VULPESCU, ILEANA

De amor, de amar, de inimă albastră/Ileana
Vulpescu; pref.: Romulus Vulpescu. - Ploiești; Tempus-Ro,
2009

ISBN 978-606-92086-0-1

I. Vulpescu, Romulus (pref.)

821.135.1-1

821.135.1-2

821.135.1-32

ILEANA VULPESCU

**DE-AMOR, DE-AMAR,
DE INIMĂ ALBASTRĂ**

roman

2005

EDITURA TEMPUS

Respect *elină*, 1968; Ambroise VOLLARD, *Amintirile unui negustor de tablouri*, 1969, 1993; Simone de BEAUVOIR, *Imagini frumoase*, 1973; *Sîngele celorlalți*, 1993; François NOURISSIER, *Sfîrșitul*, 1974; André MAUROIS, *Țara celor o mie și una de mendre*, 1976; Michel TOURNIER, *Vineri sau limburile Pacificului*, 1978; 1997.

A semnat, în limba franceză, retroversiunile *La Ballerine orange* (*Balerina portocalie*), 1968, și *Acceptez le rétroviseur* (*Acceptați retrovizorul*), 1973, două scenarii radiofonice de Valeriu SÂRBU; culegerea de povestiri și de teatru *Récital extraordinaire*, Seghers, Paris, 1968, de Romulus VULPESCU; și ediția bilingvă *Poésies et poèmes*, „Minerva“, 1979, de Geo BOGZA. De asemeni, în *30 poètes roumains contemporains*, „Cartea Românească“, 1978, versuri de Wolf AICHELBURG, Ioan ALEXANDRU, Radu BOUREANU, Constanța BUZEA, Nina CASSIAN, Ștefan-Augustin DOINAȘ, Eugen JEBELEANU, Al. PHILIPPIDE, Nichita STĂNESCU, Virgil TEODORESCU.

În 1996 apare romanul *Carnetul din port-hart*, Editura „Eminescu“ (3 000 de exemplare), reeditat, în același an, de Editura „Tempus“ (Ploiești) (30 000 de exemplare).

După o reeditare, în 1992, la Editura & Imprimeria „Arta grafică“ (150 000 de exemplare), romanul *Arta conversației* apare în 1998, la Editura „Tempus“. În același an, la aceeași editură se retipărește *Rămas-bun casei părintești*. În anul 2000 apar *Sărută pământul acesta*, a cărui ediție *princeps* (50 000 de exemplare) a văzut lumina tiparului în 1987, și *Candidații la fericire*, ediție sporită cu texte inedite față de cea din 1983. În 2002, Editura „Tempus“ tipărește romanul inedit *Arta compromisului*.

Nota bio-bibliografică

Cuprinsul cărții

Crai de tobă
8-107

Crai de verde
108-181

Crai de roșu
182-303

Crai de ghindă
304-396

Addenda
397-403

Notă bio-bibliografică
404-406

crai de tobă

Et timpul timp și este și un timp al fiecăruia. Ultimul are și început și sfârșit. Pentru om – măcar așa ne-nchipuim, adică doar pentru om – există o singură certitudine: sfârșitul. Toate ființele-și simt și își presimt sfârșitul: doar că nu-l cunosc de la-nceputul vieții. Sau măcar asta credem noi oamenii. Oricât te-ai considera de pregătit pentru el, nu ești. Fiindcă altminteri ar trebui să-l privești ca traversatul de pe un trotuar pe cel de vizavi. Pe măsură ce îmbătrânești îți vin în minte pe negândite întâmplări din trecut, fără nici o legătură cu vreun fapt al prezentului, care este și el trecutul de mâine.

Trecut și iară trecut, adesea plin de regrete și de-nvinuiri față de tine însuși, față de alții. Pentru unii poate că timpul lor e frumos, măcar pe-alcure, dacă știu să-i prețuiască frumusețea și mai întâi dacă știu ce e aceea frumusețe. E atît de variată ideea despre frumusețe: unii prețuiesc numai bunurile materiale și satisfacțiile pe care ți le oferă ele, alții caută frumusețea în cît mai multă cunoaștere. După o viață de om, mă-ntreb dacă frumusețea este echivalentă cu fericirea. Nu e. Nimic nu este echivalent cu fericirea. În fața frumuseții poți să fii fericit, dar nu-i obligatoriu. Frumusețea, fie a naturii, fie a ființelor, fie a creațiilor acestora, mai mult te uimește.

O colegă mi-a lăsat moștenire, cînd a plecat definitiv în Australia, un pick-up și treizeci de discuri: muzică simfonică. N-am ascultat niciodată concertul de vioară de Mendelssohn-Bartholdy fără să plîng. Ca și cînd aș fi vărsat din mine un sac de durere. Nu știu de ce îmi aflu toată viața în concertul ăsta. Ce să fi avut Mendelssohn-Bartholdy cu-o amărită de țarancă din inima Olteniei ? Cine-știe-ce dureri s-or fi prelins și din sufletul lui în acest concert...

«Viața» – cum zicea Maica – «pentru unii e miere, pentru alții – fiere». Și mai zicea: «Maică, eu știu două feluri de oameni: unora le pare rău că mor, alții-și doresc moartea ca pe o izbăvire... Ciobăneștilor ce le lipsește? Au suta de pogoane, pămînt ca alifia, casă cuprinsă, acareturi, trăsură, cai de le sclipește părul ca argintul viu și Florina lu' Ciobănescu îmi spune azi săptămîna, cînd a murit tușă-sa Marița, „mai bine muream eu“. „Da' de ce, Florino, ce-ți lipsește?“ Nu mi-a răspuns, da' a făcut din mîna a pagubă».

Maica nu se plîngea niciodată de nimic. Nici cînd Taica-i trăgea la măsea; atunci se-mbuna și ne povestea din moși-strămoși și tot ce-nvățase el la școală cu Domnul și cu

Doamna – «ăia dascăli» – pînă adormeam pe scaun și dădeam cu nasul de pămînt; nici cînd, treaz, era numai un pufnet și-un bufnet, că nu știam, eu și cu Gelu, frate-meu, pe unde să ne-ascundem, fiindcă nimic din ce făceam nu era bun. Numai săraca Maica se făcea că nu-l aude. El zicea, ea își vedea de treburi, cu un chip ca de piatră. Cînd aveam eu zece ani, ea avea douăzeci și opt: slabă, uscată, cu-o față trasă, cu pielea-ntinsă pe oase și cu-o amărăciune în ochi, amărăciune care-avea să se stingă odată cu ea. «Maică, matale de ce nu spui nimic cînd te face proastă; și te face una-două ?». «Cui să-i spui, maică ? Nu te poți lua de piept cu soarta. Acasă, la alde maica și-alde taica, tot așa era. Așteptam să plec de lîngă ei că mi-o fi și mie mai bine. Da' n-a fost să fie... Voi, maică, tu și cu frate-tău, învățați și plecați la oraș să vă cîștigați pîinea și să nu mai dați cu sapa. Și să scăpați...». «Și matale ?». «Cînd mi-o veni rîndul, o să plec și cu în deal», și arăta cu mîna spre cimitir.

În glasul Maicăi nimic nu suna tragic sau cu ton de revoltă. Pe mine și pe frate-meu nu ne certa niciodată, orice prostie-am fi făcut. Ne privea doar cu ochii ei împietriți în tristețe și-nțelegeam că ne socotea boroboațele ca făcînd parte din același răboj pe care era însemnată soarta ei fără noroc. «Maică, te-ai bucurat cînd ne-ai făcut pe noi, pe Gelu și pe mine ?». «Nu-mi aduc aminte să mă fi bucurat. Da' m-am simțit în rîndul lumii. Dacă-i e dat omului să aibă copii, aveam și eu copii. Eram în rînd cu lumea, da' de bucurat...». «Nu ți-ai pus nici o nădejde-n noi ?». «Nu-mi pun nădejde-n nimic. Tot cu sapa o să dau pîn' mi-o ieși sufletul și ce s-a stins aici» – și arăta spre inimă – «nu-l mai aprinde nimeni. Dacă vrea să-mi dea și mie soarta ceva bun, apăi atunci să vă știu că trăiți mai ușor decît mine. Afîta».

Respect pentru oamenii cu Teji

O vară-ntreagă bătuse la chirpici pentru ca să le facă un grajd ca lumea boilor, vacii, ălor trei oi, și cocină porcului. Multe vorbe urâte, multe uși trântite, gata să iasă din țifini îndurase Maica și pentru vite și pentru noi. Miloasă, Maica o mulgea pe Joiana cât să ne umplem strachina mare de lapte – masa noastră de seară – lăsându-i lapte vițelului să sugă și el de la țiftele maică-sii, ca orice făptură. La fel și mieilor; și după ce începeau să pască le mai lăsa lapte-n ugerul oilor. Dacă vitele, oile și porcul ar fi putut trăi doar cu iarbă și cu apă, Taicăi i s-ar fi părut firesc. Totul era să-și țină zilele. Iar nouă ne număra orice-mbucătură. O singură dată să fi luat o lingură mai mult decât el și-ți dădea una peste mână. Maica și Florei, mă-ntreb cum își țineau zilele: Maica lua și ea o lingură-două din laptele cu mămăligă, iar lui Florei îi aduna firimiturile de pe masă, i le tăvălea prin strachina unde fusese lapte și dacă izbutea să mai dosească un boț de mămăligă, iar vara câte un porumb, i le dădea și pe astea. Florei trăia ca mai toți cîinii din sat. Nu era de mirare că se duceau toți pe cîmp și mâncau boabele de porumb de pe știulete pînă-l lăsau gol.

De multe ori mă-ntrebam, acasă la părinți, câtă lume în satul nostru o fi mâncat pe săturate. Mă-ntreb și-acum: în general, câți oameni mănîncă pe săturate ? Nu pun la socoteală calitatea mîncării, plăcerea pe care ți-o poate produce. Mă-ntreb: câtă lume mănîncă pe săturate ? Și nu din motive de păstrare a siluetei și de scădere a colesterolului. Toată copilăria, toată adolescența și prima primă tinerețe, pînă să «ies pe leafă», mi-am dorit să mănînc pe săturate, bun-rău, dar să-mi simt burta plină. Asta-și dorea și frate-meu. «Soru-meo, cînd oi avea eu bani, am să mănînc singur o găină-ntreagă. Da-n țest, ca ai lui

crăi de tobă

Ciobănescu». Găină-n țest n-am mîncat niciodată acasă la părinți. De Sîntă Măria-mare, dintr-o găină făcea Maica o oală de ciorbă acrită cu aguridă. Maica mîncea ghearele și, dacă mai apuca, și gîtul și capul găinii. «Mănîncă, Maică, și matala, o bucățică mai ca lumea», ziceam eu și-i împingeam cu lingura o aripă sau tîrțița. «Lasă, Adelino, maică, să vă săturați voi, că pîn' la lăsata-secului alta nu mai tăiem». «De unde să tăiem, fa, că n-om fi niscaiva boieri», se repezea Taica, pus pe ceartă ca de obicei. «Cîtă lume-n satu-ăsta mănîncă mai bine decât tine ? Bă» – ni se adresa el, mie și lui Gelu, frate-meu – «dacă vreți să mîncăți mai bine, mîncăți acuma cartea, ca să vă faceți un rost la oraș și să nu rămîneți proști ca mă-ta, de nu știe nici să se iscălească. Nu vă faceți griji de ce mănîncă mă-ta. Tot slabă rămîne de parcă ară dracu-n plug cu ea. Așa le e tot neamul». Obrazul Maicăi rămînea ca de piatră. Lua repede un ardei iute și mușca din el, ca să pară că lacrimile i se trăgeau din iuțeala ardeiului. Repede ieșea din casă cu strachina de oase pentru Florei, ca să știe și el că era sărbătoare. Florei, învățat să trăiască din te-miri-ce și-mai-nimic – la fel cu noi, stăpînii lui – își chivernisea oasele, în așa fel, ca să-l țină cât mai mult. Mîncea două-trei, apoi își lăsa capul într-o parte, le cîntărea din ochi și le-ngropa cât mai adînc, păzind cu grijă locul pînă ce mîncea și ultimul oscior din găina de praznic.

Pe Taica îl chema Vasile, pe Maica – Maria, pe frate-meu – Gelu (și-n acte), iar pe mine – Argentina ! De cînd era Brăteasa pe lume, satul nostru, asemenea nume nu pomenise. Povestea Taica, de cîte ori îi trăgea la măsea, cum se-nchinase notarul nostru, Gicu al lui Petculeață, cînd auzise numele ăsta. «Bă, băiete, tu ești sigur că

DE-AMOR, DE-AMAR, DE INIMĂ ALBASTRĂ

nu vișezi ? Unde-ai mai auzit tu de vreo creștină a lui Dumnezeu s-o cheme-așa ?». «Taci, bă, din gură. Așa o cheamă pe nașa fetei. Nevastă de colonel, bă, nu fitecine».

Pe nașa mea, nevastă de colonel, ce e drept, o chema *Adelina*. Taica, luat cu «duda», uitase cum o chema și a potrivit-o: «Ardelina... Ardentina... Argentina !». În actul de naștere mă numesc Boboc Argentina. În cel de botez – Adelina. Pe vremea când m-am născut eu, în 1932, preotul nu cerea certificatul de naștere al celui ce urma să fie trecut în rîndul creștinilor. Pînă am mers la școală nici n-am știut că mă chemam Argentina. Toată lumea mă știa de Adelina. În sat, pînă am terminat patru clase, doar învățătoarea, doamna Suciuc, de prin Mărginimea Sibiului de felul ei, îmi spunea ca-n catalog: *Argentina*. De cînd am început cît de cît să judec, mi-am dat seama că părinții mei erau unul pentru altul doi străini care trăiau sub același acoperiș, care munceau împreună ca să aibă ce mânca și cu ce să-și hrănească și copiii. Taica, fire nestăpînită, ar fi avut nevoie de-o femeie care să-i țină piept, una cu limba despicată, nu de mucenica de Maica, învățată doar să-și înghită vorbele, de-ai fi crezut-o mută, gîngavă sau proastă. Acești oameni, despărțiți de-o prăpastie, aveau o singură părere comună: să ne vadă pe noi, copiii lor, cîștigîndu-ne pîinea la oraș.

Aveam și-un exemplu de felul cum puteai trăi la oraș, fără să fii buricul-pămîntului: o soră mai mare a Maicăi, dada Mița, era măritată la Craiova cu un mecanic de locomotivă, neica Ionel, văr de-al doilea cu Taica. Aveau doi băieți la liceu. N-o duceau boierește, dar nici de foame nu răbdau; aveau radio, electrică, apă la cișmea, se duceau o dată pe săptămîna la cinematograful. Dada Mița, iute și-nvățată cu munca, dimineața termina treburile casei, iar după-amiezele

îi trăgea un pui de somn; pe urmă se-așternea la taifas cu vecinele pe bancă-n fața porții, în timp ce mîinile nu-i stăteau o clipă: cîrpea, cosea, făcea, pe bani, macrameuri, goblenuri, draperii pe etamină, cu lînuri colorate, cum era moda la oraș; învățase să coase și haine bărbătești, de dragul unei mașini „Singer“, luată-n rate. Mașina făcea și broderii. Dada Mița umbla-mbrăcată ca la oraș, avea chiar și pălărie pentru mers la biserică ori pe la vreo cununie prin mahala. Cînd am ajuns, Gelu și cu mine, la liceu la Craiova, și ne luau duminica la ei la masă, am înțeles că dadei Mița se cuvenea să-i spunem *tanti*, neică Ionel – *unchiule*, iar verișorilor noștri – pe nume, Vali și Gabi, de la Valentin și Gabriel – și nu *vărurile, vere*, cum ne ziceam cu verișorii noștri din sat.

Cînd aveam s-ajungem la oraș, eu și cu Gelu, de multe aveam să ne mirăm. Aveam s-aflăm că oamenii-și sărbătoreau ziua de naștere, ca și pe-a numelui de botez, că de zilele astea se făceau și se primeau daruri; că în case procopsite se-mpodobeau de Crăciun brad, cu globuri colorate, cu bomboane-nvelite-n hîrtii sclipitoare sau în foite argintii și aurii; că erau oameni cu avere, care mînceau lucruri despre care noi nici n-auzisem. Taica povestea cîte și mai cîte de pe vremea cînd fusese el ordonanță la colonelul Georges Iamandi, însă nouă pe-o ureche ne intra, pe alta ne ieșea. Mi-aduc aminte că Maica întrebuse doar: «Ce nume e ăsta Jorj ?». «Cică ar fi „Gheorghe“ pe franțuzește, de se scrie „Georges“»; și spre convingere ne arăta un cartonaș – cartă de vizită – pe care, cu litere de tipar erau trecute numele domnului colonel și al nevestii, nașa mea,

Adelina. Și Taica încheia orice povestire de pe vremea petrecută în casa colonelului cu vorbele: «Ce știm noi, țărani proști?!». Chiar, ce era să știm? Ce trăiam și ce vedeam. Și ce să fi văzut într-un sat sărac, de nisipuri, unde cu spor creșteau doar pepenii și lubenițele (cărora în alte părți, lumea le spune pepeni verzi)? Tot anul, noi, copiii, așteptam luna august când era toiul lubenițelor, ca să luăm de pe unde se nimerea câte una coaptă, s-o tăiem cu briceagul, ori să dăm cu ea de pământ, dacă n-aveam briceag, s-o spargem și mai întâi să-i împărțim frățește bulbucul, partea din mijloc, a mai dulce, apoi s-o mîncăm pînă la coajă. În fine să ne simțim și noi o dată burțile pline.

Cînd am ajuns la liceu, la internat, multe fete se plîngeau că mîncarea nu era nici gustoasă, nici variată. Mie una mi se părea că-l apucasem pe Dumnezeu de amîndouă picioarele: în viața mea, pînă la unsprezece ani, cînd am intrat bursieră – la „Elena Cuza“, liceu de renume din Craiova – nu văzusem zahăr, nu băusem lapte cu cicoare – zis cafea cu lapte – nu băusem ceai, nu mîncasem marmeladă și nici trei mese pe zi îndestulătoare, chiar de n-or fi fost ele ca la „Minerva“ – cel mai luxos restaurant din oraș. Internele, care plăteau, își aduceau de-acasă cearșafuri, pernă, fețe de pernă, plapumă și alimente, potrivit unei liste care se tot lungise îndată ce pornise războiul. Și dacă nu mi-ar fi convenit ceva, tot n-aș fi cutezat să ridic glas, eu care învățam pe pomana Statului.

Doamna Seciu ne-nvățase carte cum trebuia. De la dînsa aflasem că «pin» era «prin», că «șuşaua» era «șosea», că nu despre orice se putea spune «amară», ci potrivit numărului și genului – «amar, amară, amari, amare»; și cîte și mai cîte, care mă făcuseră în stare s-ajung bursieră la

liceu. Înainte de-a ne-nscrie la examenul de admitere, Taica îi rugase pe domnul colonel Iamandi și pe doamna colonel, profesoară de română și de latină, să-și dea cu părerea dacă Gelu și cu mine făcea să-ncercăm la niște licee de mîna-ntîi ori să mergem la ceva mai jos – Gelu pe la școala de meserii, eu la școala de menaj. Doamna colonel, nașa, ne-a dictat niște fraze pe care le țin minte și-n ziua de azi: «Duce-m'aș și m'aș tot duce. Aplecîndu-mă'n pădure după flori, mi-am pierdut batista. Dusu-s'a Domnul spre necredincioși, aceștia îndoindu-se de la'nceput de faptele și de minunile Sale ce nu s'au petrecut în față-le». Apoi am despărțit cuvinte-n silabe cît țineau două foi de caiet. Ne-a ticluit și nașul o problemă care cuprindea cele patru operații aritmetice. La toate ne-au dat zece amîndoi. N-am spus nimănui că doamna profesoară Iamandi era nașa mea sau că verii mei, Vali și Gabi, erau și ei finii familiei Iamandi. Tata, care se născuse cu tălpi plate ca ursul și din pricina asta avea mari dureri de șale încă de la tinerețe, ocrotit de colonelul Iamandi, fusese luat ca ordonanță și apoi scutit și de front, în momentul cînd începuse războiul. Fiii colonelului și-ai nașei se stabiliseră la București după ce terminaseră facultatea de medicină și, urmînd exemplul părinților lor căsătorii de tineri, îndată se și-nsuraseră: cînd intram eu în liceu, ei aveau fiecare cîte un copil.

La țară era prăpăd: cotele de grîu și de porumb care se luau de la săteni, pînă și de la niște amărîți ca noi, cu patru pogoane, aduseseră oamenii la disperare. Se-ntîmpla, și nu o dată, ca pămîntul să nu dea cît cerea Statul. Ar fi trebuit

să mai cumpere oameni boabe – de unde și de unde parale? – ca să-mplinească atât cât li se cerea. Se pregătea-n felul ăsta colectivizarea. Sătui de-atîta hărțuială, de procese de sabotaj, lăsate cu ani grei de pușcărie pentru unii mai avuți, oamenii le rămînea ori să-și pună ștreangul de gît ori să treacă la colectivă. Maica și Taica, pe care un singur gînd îi unise – acela de-a ne vedea pe noi cîștigîndu-ne pîinea la oraș – mai aflaseră un moment de înțelegere: intrarea-n colectivă de la-nceputul începutului, tot de dragul nostru, al copiilor, care altfel am fi riscat să ne pierdem bursele, ceea ce ar fi-nsemnat «adio, școală» și întorsul la sapă. Eleve bune părăsiseră internatul fiindcă părinții lor, declarați chiaburi, nu mai aveau bani de taxe. Începuseră oamenii maturi, chiar și noi adolescenții, să se uite și să ne uităm unii la alții bănuitori și temători, și să ne măsurăm fiecare vorbă. De la *tanti* Mița și de la *unchiul* Ionel aflam că a fost arestat cutare, că un proces al unei organizații «antistatale» se terminase cu pedepse de douăzeci și cinci de ani de temniță pentru participanți, spre regretul asessorilor populari că legislația nu cuprindea pedeapsa cu moartea. Printre cei condamnați se afla și tatăl a două fete, eleve strălucite la noi în liceu. Doar vîrsta și inocența lor cu privire la zisul complot, precum și cumsecădenia directorului liceului nostru le-au salvat de exmatricularea din toate școlile. «Copii, tată, țineți-vă gura că nu e de glumă cu ăștia», își sfătuia unchiul Ionel copiii și de asemenea pe Gelu și pe mine.

În liceul meu, cîteva eleve se cocoșaseră în fruntea Uniunii Tineretului Progresist, ținîndu-le la respect nu numai pe eleve dar și pe profesoare, dintre care cele ajunse la vîrsta pensiei se consideraseră fericite de-a nu se mai

vedea mereu chemate la ordine și de elevele care se plasaseră-n fruntea bucatelor și de unele profesoare care, avînd de acoperit, ca mîța, cîte ceva din trecut, se repeziseră-n Partidul Comunist. Ca la toate schimbările, cine putea își plătea polițele, sporite cu venin acumulat conștiincios, ca tot ce ține de răutate pe lumea asta. Rodica Neagu, fiică de ofițer care luptase și-n Est și-n Vest, devenită brusc reprezentantă a poporului muncitor, a eticii și a echității comuniste, nu se lăsase pînă ce n-o văzuse exmatriculată din toate școlile – fiindcă numai dintr-una ce haz ar fi avut! – pe Valentina Valerian, care n-avea altă vină afară de-aceea de-a se fi plasat ca învățătură, cultură și prezență, înaintea Rodicăi Neagu, elevă bună prin ambiție și prin strădanie, în urmă însă cu pași mulți față de mintea Valentinei Valerian, care brusc devenise primejdios dușman al poporului și-al noii orînduiri. Și cum cauzelor nedrepte mulți li se alătură, tot U.T.C.-ul votase exmatricularea Valentinei Valerian, care trei ani avea să bată la toate ușile pînă să-și dovedească nevinovăția, fiindcă nimic nu este mai greu de demonstrat decît ceea ce n-ai făcut. Valentina Valerian se arătase întristată că numele școlii noastre fusese schimbat din „Liceul Elena Cuza“ în impersonalul „Liceu teoretic nr. 1“. Își exprimase părerea la ora de dirigenție, cu glas tare și pe tonul cel mai pașnic. Cînd vrei să îneci un cîine spui că e turbat. Vorbele acestea de bun-simț o transformaseră brusc în exponentă a concepțiilor burghezo-moșierești și suita. Eu, ca țăranul, prudentă și bănuitoare, tăceam ca peștele-n baltă și mă feream de orice discuție, mereu cu nasu-ntr-un caiet sau într-o carte. Părinții mei intraseră-n gospodăria colectivă nesiliți, însă știam ce era în sufletul lor de cînd rămăseseră fără car și fără boi. Taica